

Die Dreigroschenoper volgens Servé Hermans en Maarten Heijmans

PARALLELEN MET DE SAMENLEVING VAN VANDAAG

Die Dreigroschenoper is zinnenprikkelend entertainment dat kritisch kijkt naar de moraal van de samenleving. In het oorspronkelijke stuk, The Beggar's Opera van John Gay, werd het achttiende eeuwse Londen op de hak genomen. Kurt Weill en Bertolt Brecht bewerkten het oorspronkelijke stuk in 1928 tot een moderne satire dat opnieuw een hit werd in het Duitsland tussen de twee wereldoorlogen. Volgens regisseur SERVÉ HERMANS en acteur MAARTEN HEIJMANS, die betrokken zijn bij de productie van Opera Zuid, is het werk bijna honderd jaar later nog altijd even scherp en actueel: "Tekst en muziek zijn even sprankelend als toen. De karakters zijn als karikaturen naar het leven getekend."

Tekst: RENÉ SEGHERS

Foto's: BJORN FRINS, MAURICE LAMMERTS VAN BUEREN, AMRITA PANDAY PHOTOGRAPHY

Zo'n karikatuur is de slinkse gangster Macheath, gespeeld door acteur/zanger Maarten Heijmans, die trouwt met de dochter van de bedelaarskoning, Polly Peachum (Maartje Rammeloo). Vader Peachum (Huub Claessens) probeert Macheath ter dood veroordeeld te krijgen om zijn macht over de bedelaars te behouden. Verraad, corruptie en omkoping tonen hoe deze (onder)wereld in elkaar zit. De opera begint met het wereldberoemde *Die Moritat von Mackie Messer* en eindigt met een cynische deus ex machina.

Hermans: "Daar hebben we veel werk van gemaakt. Het is een echte spilfiguur, hij wordt als personage een soort publiek op de scène."

Directeur Waut Koeken, intendant van Opera Zuid, wilde Toneelgroep Maastricht bij *Die Dreigroschenoper* betrekken en kwam langs die weg bij regisseur Servé Hermans uit.

Hermans: "Ik ben daar tien jaar artistiek directeur geweest en Maastricht is natuurlijk niet heel erg groot. Iedereen kent iedereen. Het was een gouden kans. Brecht bediende zich van het *Verfremdungseffekt*. Hij maakte zijn personages bewust in essentie onsympathiek, zodat ze op afstand bleven. Je kunt ze begrijpen, maar er niet in wegdromen. En dan is het gekke inderdaad dat uitgerekend dit stuk zo ongelofelijk populair is geworden. Dat zal zeker aan Kurt Weills iconische muziek hebben gelegen."

DISCREPANTIE

"In *Die Dreigroschenoper* smelten klassiek, cabaret, jazz en chanson samen", gaat Hermans verder. "Veel van de nummers zijn in steeds nieuwe versies hits geworden. Ook dat is niet zo vanzelfsprekend als het lijkt, want bij vlagen komt er zelfs atonaliteit in voor. Het is een wolf in schaapskleren. Aan de ene kant is de ballade van Mackie Messer, sexy en lekker. Hij beweegt zich in chique kleding als een gentleman door de nacht, maar schrikt niet terug voor moord: *Und der Haifish, der hat Zähne. Und die trägt er ins Gesicht. Und Macheath der hat ein Messer, und das Messer sieht man nicht*. Uiteindelijk is het lied een opsomming van zijn moorden, het bijzondere is dat iedereen dat vrolijk meeneuriert.

De onderwereld, ook in Nederland, fascineert mensen. Laatst was ik in New York, en dan weet je als je een beetje inleest dat er een stad onder de stad ligt, waar mensen in rioolgangen wonen. Onwerkelijk. Eng. Fascinerend. Geknipt voor een film. Maar in het Duitsland van 1928 koos men nog voor opera. De discrepantie tussen wat de muziek met je doet en wat er tekstinhoudelijk gezegd wordt fascineert mij. Niets is wat het lijkt." »

Servé Hermans

Maarten Heijmans

PARADOX

Waar Polly met Maartje Rammeloo is bezet met een klassieke sopraan (met de nodige expertise in cross-overgenres en een zojuist verschenen cd met Broadwayrepertoire op haar naam), koos Hermans voor de rol van sleutelfiguur Macheath voor een erkende karakteracteur die ook als stemacteur en zanger zijn sporen heeft verdiend: Maarten Heijmans. Een logische keuze, aldus Heijmans: “Ik heb het idee dat de term muziektheater zo ongeveer bij Brecht is geboren. Ook muzikaal kun je er alle kanten mee op. Ik heb *Die Dreigroschenoper* een jaar of vijftien geleden eens gezien met Mark Rietman als Mackie Messer en iedereen kent natuurlijk Louis Armstrongs versie van de ballade. Het is een raar verhaal. Hij legt mensen om, brengt meisjes aan de drank als een echte loverboy en is toch ergens ook sympathiek. Dat is een paradox, maar ik denk dat als je de duisternis van de mensheid niet begrijpt, dat je dan de essentie van het leven een beetje mist. Dan zal je er nooit vat op krijgen. Dan blijf je hangen in een soort fantasie van goed en kwaad. En inderdaad, veel mensen blijven daarin hangen. Vandaar dat het stuk vandaag de dag nog even actueel is als toen. Als Macheath wil ikzelf in ieder geval zoveel mogelijk twijfel zaaien. In die zin verschilt het ook niet echt van Shakespeare-drama's. Ook daar zijn de grootste figuren door de meest kleingeestige beperkingen getekend. Romeo en Julia, Hamlet, Macbeth. Brecht heeft dat naar de onheilssfeer van eind jaren twintig vertaald, toen de dreiging van de Tweede Wereldoorlog al voelbaar was. Niemand zag het nog scherp, maar het hing al in de lucht.”

BRANDEND ACTUEEL

Hoewel Heijmans diverse cd's op zijn naam heeft, ziet hij zichzelf niet direct als 'zanger': “Die cd lag in het verlengde van mijn Ramses Shaffy-project. Ik ben geen zanger die met eigen repertoire toert ofzo. Ik heb wel veel gezongen, dat is onderdeel van het vak. Als kind zat ik al op het koor en zo stond ik ook wel op de planken van de Stopera, want daar waren vaak kinderen nodig die wat rondrenden. Maar dat is hier niet van belang: als iemand je belt met de vraag of je Macheath wilt doen dan is dat een no-brainer. Zelfs als ik niet kon zingen had ik nog ja gezegd. Maar ik zit nu nog vol in *Hadestown*, je leeft als acteur erg van productie naar productie.”

De link tussen Brechts stuk en de actualiteit zal weinig mensen ontgaan. De basis is brandend actueel. “Iedereen wil het beter hebben”, zegt Hermans. “Maar willen we het beter hebben voor iedereen? Dat is natuurlijk de vraag die ten grondslag ligt aan dit stuk. Je ziet bij de personages in *Die Dreigroschenoper* dat ze vrijwel allemaal vanuit opportunisme handelen om er zelf

Maartje Rammeloo

beter van te worden. Als je dat ziet liggen de vergelijkingen met politiek en de samenleving vandaag de dag voor het oprapen. Er zijn veel parallellen tussen het tijdsgewricht van toen en nu. Je kan je afvragen aan welke samenleving we vandaag de dag eigenlijk aan het bouwen zijn? Aan een samenleving waar een paar individuen veel macht en invloed hebben? Dat is precies de strijd die in *Die Dreigroschenoper* plaatsvindt tussen Macheath en Peachum. Noem het Donald Trump versus Elon Musk. Als Musk ook nog zou trouwen met de dochter van Trump, krijg je exact hetzelfde verhaal.”

NEDERLANDSTALIGE DIALOGEN

Hoewel ook in de vaderlandse onderwereld parallellen direct om de hoek komen kijken, hoeft dat voor Hermans niet heel letterlijk op de planken te komen: “Dat doen wij in deze productie ook niet. Opera is een ultieme oerkunstvorm waarin meerdere disciplines samenkomen. Zang, spel, decor, belichting en interactie moeten dynamisch zijn. En uiteindelijk is het ook geen geschiedenisles maar muziektheater. Het moet een pakkende voorstelling zijn waarin de emoties en muziek elkaar versterken en uitvergroot tot een intense ervaring.” Bijzonder in de Opera Zuid-productie is de keuze voor Nederlandstalige dialogen, zegt Hermans: “Er zit best veel dialoog in de voorstelling. We hebben ervoor gekozen de liedjes in het oorspronkelijke Duits te doen en de dialogen in het Nederlands.

Huub Claessens

Dat is hier niet gebruikelijk maar volgens mij komt dat de spontaniteit enorm ten goede. Naar verwachting heeft negentig procent van het publiek Nederlands als eerste taal. Je hoeft dan niet de hele tijd naar de boventiteling te kijken om het stuk inhoudelijk te kunnen volgen. Het is geen plaat hè, het gaat om de theaterbeleving.” Wie is eigenlijk de doelgroep voor deze Opera Zuid-productie op het scherpst van de snede? Hermans: “Iedereen die bereid is op die trein te stappen. Kijk, als je met een zuur gezicht op het perron blijft staan, dan wordt het moeilijk... maar laat je je meevoeren, dan krijg je met *Die Dreigroschenoper* een lustvolle, zinnige, zinvolle, geestige, ironische, inspirerende en smakelijke avond.” «

Van 14 november t/m 14 december toert Opera Zuid door het land met Die Dreigroschenoper, Meer informatie, volledige speellijst en kaarten: operazuid.nl